

Yoksulluk ve Suç İlişkisinin Sosyal Hizmet Perspektifinden Değerlendirilmesi

Evaluation of the Relationship between Poverty and Crime from the Perspective of Social Work

İbrahim YÜCEL

Sorumlu Yazar | Corresponding Author

Dr. Öğr. Üyesi | Assist. Prof. Dr.

Gümüşhane Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi,

Gümüşhane University, Faculty of Health Sciences,

Gümüşhane, Türkiye

yucelibrahim61@gmail.com | 0000-0002-9568-8260

Murathan ÇAKIR

Yüksek Lisans | MA

Gümüşhane Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,

Gümüşhane University, Graduate Education Institute,

Gümüşhane, Türkiye

murathancakir685@gmail.com | 0009-0003-7784-0606

Makale Bilgileri | Article Information

Makale Türü: Derleme Makale

Geliş Tarihi | Received: 19.10.2024

Yayın Tarihi | Published: 31.12.2024

İntihal: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Katkı Oranı | Contribution Rate: İ.Y. %50;
M.Ç. %50

Etik Beyanı: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur.

Çıkar Çatışması: Yazar(lar) çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansman: Herhangi bir fon, hibe veya başka bir destek alınmamıştır.

Article Type: Review Article

Kabul Tarihi | Accepted: 11.12.2024

Yayın Sezonu | Season: Aralık / December

Plagiarism: The paper has been reviewed by at least two referees and scanned via software.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Lisans | Copyright: CC BY-NC 4.0

Ethical Statement: Ethical principles were followed during the preparation of this study.

Declaration of Interests: The author(s) have no conflicts of interest to declare.

Funding: No funds, grants, or other support was received.

Atf | Citation: Yücel, İ., Çakır, M. (2024). Yoksulluk ve suç ilişkisinin sosyal hizmet perspektifinden değerlendirilmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 25(55), 306-323.

<https://doi.org/10.70854/sobbiad.1570278>

Abstract

Today, criminal acts arising from poverty and poverty arising from crime are becoming one of the serious problems faced by societies. These phenomena have serious effects in developed, developing and especially underdeveloped countries and negatively affect the structure of society. While poverty stands out as an important factor that pushes individuals to crime, criminal acts also have a non-ignorable effect on the impoverishment of individuals. This situation turns into a vicious circle that is difficult to break. Studies on understanding the reasons for an individual's behavior include cultural, social, etc. He emphasizes that it is of great importance to understand economic factors as well as factors. Economic difficulties can cause individuals to turn to crime by causing hopelessness, helplessness and social exclusion in their lives. Likewise, criminal acts disrupt the economic stability of individuals, making the social harmony of individuals living in poverty difficult and strengthening social inequalities. Measures such as increasing economic opportunities, improving educational opportunities and strengthening social support systems are seen as important steps in breaking the cycle of poverty and crime. For this purpose, poverty and crime phenomena are examined from the perspective of social work, which is a rights-based profession. In this study, firstly, definitions of poverty and crime are given, and then the relationship between poverty and crime is evaluated. Finally, it was evaluated in the context of social work and some solution suggestions were discussed.

Keywords: Crime, Poverty, Social Welfare, Social Policy, Social Work

Öz

Günümüzde yoksulluk sebebiyle ortaya çıkan suç eylemleri ve suçtan doğan yoksulluk, toplumların karşılaştığı ciddi sorunlardan biridir. Bu olgular, gelişmiş, gelişmekte olan ve özellikle az gelişmiş ülkelerde ciddi boyutlarda etkilerini göstermekte ve toplumun yapısını olumsuz etkilemektedir. Yoksulluk, bireyleri suça iten önemli bir faktör olarak öne çıkarken, suç eylemleri de bireylerin yoksullaşmasında göz ardı edilemeyecek etkiye sahiptir. Bu durum kırılması güç bir kısır döngüye dönüşmektedir. Bireyin davranışlarının sebeplerini anlamak üzerine yapılan çalışmalar; kültürel, sosyal vb. faktörlerin yanı sıra ekonomik etkenlerin de anlaşılmasının büyük önem taşıdığını vurgulamaktadır. Ekonomik sorunlar, bireylerin hayatlarında umutsuzluğa, çaresizliğe ve sosyal dışlanmaya yol açarak suça yönelmelerine sebep olabilmektedir. Aynı şekilde, suç eylemleri de bireylerin ekonomik istikrarını bozarak, yoksulluk içinde yaşamalarına neden olmakta, bireylerin sosyal uyumunu zorlaştırmakta ve toplumsal eşitsizlikleri güçlendirmektedir. Ekonomik fırsatların artırılması, eğitim olanaklarının iyileştirilmesi ve sosyal destek sistemlerinin güçlendirilmesi gibi önlemler, yoksulluk ve suç döngüsünü kırmada önemli adımlar olarak görülmektedir. Bu çalışmada hak temelli bir meslek olan sosyal hizmet bakışı açısından yoksulluk ve suç olguları irdelenmektedir. Öncelikle yoksulluk ve suçla ilgili tanımlar ortaya konmuş, daha sonra yoksulluk ve suç arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Son olarak bu olgular sosyal hizmet bağlamında değerlendirilip birtakım çözüm önerileri tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Suç, Yoksulluk, Sosyal Refah, Sosyal Politika, Sosyal Hizmet

Giriş

İnsanlık tarihiyle birlikte ortaya çıkan yoksulluk olgusu, en eski toplumsal sorunlarından biri olarak nitelendirilmektedir. Yoksulluğun birçok türünün olması, gerçekleştiği zamana ve bulunduğu coğrafyaya göre değişiklik göstermesi yoksulluk olgusunun ne kadar karmaşık olduğunun ispatıdır. Bu nedenle, çok eski tarihlere dayanmasına rağmen, üzerinde uzlaşı sağlanmış genel bir yoksulluk tanımdan söz etmek olası değildir. Yoksulluk, günümüz modern çağında daha belirgin olarak görülse de somut olarak yoksulluk problemi 19. yüzyılda sanayileşme ile birlikte belirginleşmiştir. Küreselleşen dünyada meydana gelen değişiklikler ve köyden kente göçlerin artması ile hız kazanmıştır. Günümüzde yoksulluk, ucu bucağı görünmeyen karmaşık bir olgu olarak görülmektedir.

Suç da tıpkı yoksulluk gibi tarihi eski olan bir olgudur. Bazı araştırmacılar suç olgusunun insanlığın var olması ile ortaya çıktığını ileri sürmektedirler. Suç olgusu, toplumu ilgilendiren birçok bilim alanının çalışma konusu olmuştur. Farklı bilim dallarında farklı şekilde tanımlanmış olan suç olgusunun genel bir tanımından bahsetmek oldukça zordur. Genel olarak suç, yasalara aykırı davranışları ifade eder. Bir suçun varlığı için genellikle belirli bir yasal standarda göre hareket etmek ve bu standarda uygun davranmamak gereklidir. Suçlar, toplumun düzenini ve bireyleri korumak amacıyla belirlenen yasalara aykırı davranışlar anlamına gelmektedir.

Sosyal hayatta suça etki eden birçok etken vardır. Yoksulluk ve düşük ekonomik gelir, suç üzerinde etkili olan unsurların başında gelmekte ve bu çalışmanın temel odağını oluşturmaktadır. Yoksulluk ve suç arasındaki ilişkiye literatürdeki araştırmalar çerçevesinde bakıldığında, birçok araştırmacının yoksulluk ile suç arasında bir etkileşimden bahsettiği görülmektedir (Buananno vd., 2014; Howsen ve Jarrell, 1987: 454-455; Shaw and McKay, 1972). Bu etkileşim, yoksulluk ve suç olguları arasında doğrusal bir ilişki olabileceği yönündedir.

Bu çalışmanın ilk bölümünde yoksulluk ve suç olguları ayrı ayrı incelenmiş, türleri ve nedenleri bakımından tartışılmıştır. İkinci bölümde, yoksulluk ve suç ilişkisi literatürdeki araştırmaların bulguları çerçevesinde değerlendirilmiştir. Çalışmanın son bölümünde, yoksulluk ve suç arasındaki ilişki sosyal hizmet bakış açısıyla değerlendirilmiş, uygulanabilir müdahaleler hakkında önerilere yer verilmiştir. Literatürde yoksulluk ve suç ilişkisini sosyal hizmet bağlamında değerlendiren çalışmaların az olması, var olan çalışmaların odak noktalarının dar olması, bu araştırmayı değerli kılmaktadır.

1. Yoksulluk Kavramı

Türk Dil Kurumu yoksulluğu, “Yoksul olma durumu; fakirlik, fukaralık, beş parasızlık, yokluk, yoksuzluk, varyetsizlik, sefillik, sefalet, fakr, meskenet” olarak tanımlamaktadır (TDK, 2024). Yoksulluk, insanlık tarihi açısından bilinen eski toplumsal problemlerden biri olarak görülmektedir (Aksan, 2012: 11) Fakat bir sosyal sorun olarak tanımlanan yoksullukla ilgili literatür incelendiğinde, görüş birliğine varılmış bir tanımdan söz etmek oldukça güçtür. Yoksulluk olgusu toplumun ekonomik, siyasal, sosyal, kültürel, sanatsal vb. birçok boyutuyla yakından ilgili olduğu, hatta zamana ve mekâna göre değişiklik gösterdiği için genel bir yoksulluk tanımı yapmak zordur (Özbay, 2022: 3; Güzel ve Buz, 2019: 1055-1056; Özsoy, 2019: 6). Yoksulluğu belirli bir kalıbın içine sığdırmak zor olsa da geniş anlamda yoksulluğu, ekonomik gelirin azlığından dolayı kaynaklara erişimde güçlük çekme ve asgari yaşam düzeyini sürdürebilecek olan gelirden yoksun olma durumu ve güncel olanaklara ulaşmada sınırlılık olarak ifade edebiliriz. Yaşar ve Taşar (2019)’ a göre yoksulluk, bireylerin karşılaştıkları en büyük sorunlardan birisidir. Yoksulluk sıklıkla, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ciddi boyutlarda görülmektedir. Bu nedenlerle yoksulluk kavramının genelgeçer bir tanımı bulunmamaktadır. Çünkü yoksulluk çeşitli boyutları olan bir kapsama sahiptir. Yoksulluk olgusunu yalnızca, insanların yeterli besine ulaşamaması ya da belirli bir gelirin altında kalma olarak ifade etmek yanlış olur.

Uluslararası literatüre bakıldığında yoksulluğu tanımlama ve ölçmeyle ilgili ilk bilimsel çalışmalar 20. yüzyılda gerçekleştirilmiştir. Literatürde vakıf olunan ilk yoksulluk tanımı, Rowantre (1901) tarafından yapılmıştır. Rowantre yoksulluğu, bireyin toplam gelirinin, onun biyolojik varlığına devamı için minimum düzeyde gerekli olan temel besin kaynakları, giyim kuşam vb. ölçütleri tedarik edememesi olarak tanımlamıştır (Öztornacı ve Demirdöğen, 2015: 7; Yaşar ve Taşar, 2019: 121). Modern iktisadın babası olarak tanınan Adam Smith (1776) de yoksulluğu, “insan hayatının gerektirdiği temel ve kültürel ihtiyaçları satın alma yetersizliği” şeklinde tanımlamıştır (Davis ve Sanches Martinez, 2014: 7). Yoksullukla ilgili tanımların çokluğu ve birbirinden ayrı konulara değiniyor olması tek çeşit bir yoksulluk tanımının olmadığını ve tek tip bir yoksulluktan söz edilemeyeceğini açıkça göstermektedir.

Geçmişten günümüze toplumun yoksullukla olan ilişkisi yaşanan coğrafya, yaş, cinsiyet, üretim ve mülkiyet ilişkisi, ülkelere göre farklılaşan sosyal koruma sistemleri gibi pek çok değişkenden etkilenmektedir. Yoksulluk ülkeden ülkeye olduğu kadar toplumdaki topluma hatta daha basit düzeye indirgemek gerekirse aileden aileye değişiklik gösteren bir kavram olmasına rağmen, temel özelliklerini koruma eğilimi göstermektedir (Taşağal, 2022: 10).

Aydın (2007) yoksulluğu yalnızca ekonomik anlamda ele almanın doğru olmadığını dile getirmektedir. Geniş bir perspektiften bakıldığında yoksulluk, birey başına düşen ulusal gelirin azlığı, ortalama yaşam süresinin kısalığı, okuma-yazma oranının düşüklüğü, beslenme ve sağlık hizmetlerinden yararlanamama, temiz içme suyundan ve sağlıklı konut ortamında yaşamadan mahrum olma gibi birçok farklı boyutuyla ele alınması gereken çok boyutlu bir kavram olarak ifade edilmektedir (Aydın, 2007). Yoksulluğu geniş anlamda tanımlamaya çalıştıkça, yapılan tanımın giderek karmaşıklaştığını ve yoksulluğun birden çok boyutunun olduğu görülmektedir.

Yoksulluğu anlamaya ilişkin araştırmacılar, devletler ve uluslararası örgütler birçok yaklaşım ortaya koymuşlardır (Yaşar ve Taşar, 2019: 121). Yoksulluk tek başına ele alınamayacak kadar geniş ve kapsamlı bir kavramdır. Bu nedenle araştırmacılar yoksulluğu belli başlı kategorilere ayırarak ele almışlardır. Tüm boyutları dikkate alındığında yoksulluk; mutlak, görelî(nispi), insani yoksulluk ve diğer yoksulluk türleri olarak parça parça incelenmektedir. Yoksullukla ilgili literatür incelendiğinde, yapılan çalışmalarda ağırlıklı olarak yoksulluğun üç boyutuyla ele alındığı görülmektedir (Toper, 2022).

Mutlak yoksulluk, bireyin ya da hane halkının yaşamını fiziki olarak idame ettirebilmesi için asgari tüketim seviyesini yakalayamaması olarak ifade edilmektedir (Yaşar ve Taşar, 2019: 121). Mutlak yoksulluk düzeyini sınırlayan iki faktör bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, aile büyüklüğü ile minimum derecede tüketilecek ürün ve hizmet ihtiyaçları; ikincisi de bu ihtiyaçları ortadan kaldıracak olan tüketim miktarının belirleyicisi olan ürün ve hizmetlerin ücretleridir. Bu bağlamda mutlak yoksulluğu belirleyen etken, bireye ya da hanehalkına giren ekonomik kaynak miktarıdır. Bu miktar yoksulluk çizgisini oluşturmaktadır. Uluslararası kurumların

belirlediği yoksulluk çizgisinin altında kalanlar ise mutlak yoksul olarak ifade edilmektedir (Öztürk ve Işıl Çetin, 2009: 2666; Yaşar ve Taşar, 2019: 121).

Görelî (nispi) yoksulluk ise temelde kişinin kendinden daha üst bir gelir grubu ile karşılaştırılmasıdır. Görelî yoksullar temel gereksinimlerini mutlak olarak giderebilen ancak kişisel kaynakların eksikliği sebebiyle toplumun genel refah seviyesinin altında kalan kişiler ve topluma sosyal olarak katılımları engellenmiş kişilerdir (Taşağal, 2022: 22-23). Yaşar ve Taşar (2019) 'a göre nispi yoksulluk, yoksul kişinin bulunduğu toplulukta hayatını idame ettiren ve temel ihtiyaçlarını karşılayabilecek gelire sahip olan kişi arasında sahip olunan gelir kaynakları açısından farklılık olarak tanımlanmaktadır.

İnsani yoksulluk, literatüre yakın tarihte giren ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından tasarlanan yoksulluk türüdür. Mutlak ve görelî yoksulluk tanımlarını içermekle birlikte “insani yoksulluk” okur- yazar oranı, yaşam süresi, beslenmedeki yetersizlikler gibi temel insani yeteneklerden yoksun olma durumu olarak tanımlanmaktadır. Özetle insani yoksulluk, mutlak ve nispi yoksulluklarda değinilen ve belirli miktarda yiyecek almak için gereken geliri tanımlayan “yoksulluk sınırı” kavramına/ölçütüne karşın “insanca yaşama imkânlarına sahip olma” durumunu tanımlama ve ölçme çabası içindedir (Ofloğlu ve Balcı, 2016: 65-66).

2. Suç Kavramı

Suç, çok boyutlu toplumsal bir olgudur. Bu sebeple suç toplum ve bireyle ilgili olan bütün disiplinlerin ilgi alanına girmektedir. Farklı disiplinler ve bakış açıları, suçun farklı biçimlerde tanımlanmasına neden olmuştur (Dinler ve İçli, 2009: 2470). Suç kavramının insanlık tarihi kadar eski olduğu söylenebilir. Sosyoloji, psikoloji, sosyal hizmet, felsefe kriminoloji gibi birçok bilim dalı; insanların neden suç işlediğine, kimlerin suçlu sayılabileceğine, insanların neden suç işleme eğilimi gösterdiğine, suçun kapsamının ne olduğuna kendi perspektiflerinden yanıt aramışlardır (Burkay, 2008: 3). Her bir suç teorisi, suç olgusunun farklı boyut ve problemlerine odaklanarak bir analiz çerçevesi geliştirdiğinden, hiçbir teori suç olgusunu tam olarak açıklamada yeterli bir çerçeve sunamamaktadır (Güllü, 2014).

Suç olgusu gerçekleştiği zaman dilimine, yere ve topluma göre değişiklik göstermekte ve farklı anlamlar taşıyabilmektedir. Bu nedenle suç durağan bir olgu değildir. Örneğin Suudi Arabistan'da kadınların 2017 yılına kadar ehliyet almaları ve araba kullanmaları suç teşkil ederken yayınlanan bir kararname ile kadınlar da erkekler gibi ehliyet alma ve araba kullanma özgürlüklerine kavuşarak bu durum yasal hale getirilmiştir (<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41409577>). Bu durumun aksine, bir eylem geçmiş bir zamanda suç olarak tanımlanmazken, güncel bir zaman diliminde suç olarak tanımlanabilmektedir. Diğer bir nokta ise ülkeler, toplumlar hatta aileler arasında suçun farklı anlamları olabilmektedir. Bu bağlamda suç olgusu ile ilgili evrensel bir tanım yapmak oldukça güçtür. Ayrıca suç toplumsal ve etkin bir fenomendir. En az iki bireyin bulunduğu mekânda, birine normal gelen bir davranış karşı tarafa suç eylemi olarak görülebilir. Ayrıca suç olgusu, toplumsal değişimler içerisinde farklılık gösterebilme dinamiğine sahiptir (Ayhan ve Çubukçu, 2007: 31; Burkay, 2008: 2).

Ayhan ve Çubukçu (2007) suçu, hukuk normlarının toplum için zararlı ve riskli görerek yasakladığı ve cezai işlem gerektiren bir eylem olarak tanımlamışlardır. Suçun çok boyutlu ve değişken yapısı ve suçların bireysel farklılaşmaları suçun genel bir tanımı yapılmasını zorlaştırmaktadır. Ayrıca suç üzerinde birçok bilim dalı çalıştığı için her bir bilim dalı suçla ilgili kendi perspektifinden tanımlar yapmıştır. Suç olgusunu ve suçluluğun sebeplerini tanımlamaya yönelik teoriler 18. yüzyılın sonlarından itibaren bilimsel bir merak konusu haline gelmiştir. Bu alandaki araştırmalar, başlangıçta bireysel özelliklere odaklanırken, 19. yüzyılda biyolojik ve psikolojik faktörlere yönelmiş, 20. yüzyılda ise toplumsal koşulların suç üzerindeki etkisi daha detaylı incelenmiştir. Suç eyleminin sınırlarını belirlemeye yönelik ilk teoriler “Klasik Ekol, Neo-klasik Ekol, Pozitif Ekol, Coğrafi Ekol” olarak dört başlık altında incelenmiştir. Psikologlar, suç işleyen bireylerin davranışlarını analiz ederek, bu davranışların altında yatan psikolojik nedenleri ortaya çıkarmaya çalışırken, biyologlar ise suç davranışını bireyin biyolojik yapısıyla ilişkilendirerek bedensel farklılıkları, örneğin vücut tipi ve genetik yatkınlık gibi faktörleri suçun nedenleri olarak belirlemişlerdir. Sosyologlar ise suç davranışını bireyin değil, toplumun bir parçası olarak ele almış ve sosyal yapı teorileri, sosyal süreç teorileri, çatışma teorileri olmak üzere 3 alt başlıkta incelemişlerdir. Suçun; sosyal yapılar, etkileşimler ve eşitsizlik gibi faktörlerden kaynaklandığını öne sürmüşlerdir (Burkay, 2008: 2-12).

Güllü (2014)'nün suç teorilerine eleştirel bakış açısıyla yaklaştığı bir çalışmada, teorilerin çokluğuna vurgu yapmış ve her bir teorinin bir veya birkaç sorunu ele aldığını, bu sebeple literatürdeki suç teorilerinin suç olgusunu tüm boyutlarıyla açıklama imkanına sahip görünemediğini ifade etmiştir. Bu noktada suç kavramı ile ilgili teoriler incelendiğinde, teorilerin her birinin suç olgusunu belirli bir bakış açısıyla ele aldığı, belirli yönlerini ihmal ettiği ve kapsayıcı bir suç olgusuna vurgu yapmadığı görülmektedir.

Suç olgusu, geniş bir yelpazede ve farklı türlerde görülebilen bir fenomendir. Hırsızlık, taciz ve tecavüz, kara para aklama, cinayet, dolandırıcılık, rüşvet, gasp gibi çeşitli suç türleri bulunmaktadır. Bu suçların ortaya çıkmasında etkili olan faktörler ise oldukça çeşitlidir. Öncelikle, suçlulukla bağlantılı olarak yoksulluk, işsizlik, gelir eşitsizliği gibi ekonomik etkenler söz konusudur. Ayrıca, suçlu akran grupları, sorunlu aile yapıları, göç etme durumu, alkol ve uyuşturucu kullanımı gibi psiko-sosyal faktörler de suça yönelimi etkileyebilmektedir. Suç olgusunu anlamak için yerleşim yerinin özellikleri, kültürel yapı, formal ve enformel denetim mekanizmalarının güçlülüğü/zayıflığı gibi çevresel ve sosyal faktörler de göz ardı edilmemelidir. Ayrıca, suç işleyenlerin bireysel özellikleri de dikkate alınmalıdır; yaş, medeni durum, mesleki yapı, sosyal ilişkiler ve cinsiyet gibi özellikler suça eğilimi etkileyebilir. Bu çok yönlü faktörlerin bir araya gelmesi, suç olgusuna yönelik çok perspektifli bir açıklamayı gerektirir. Suçun kökenlerini anlamak ve önlemek için bu faktörlerin tümünün birlikte değerlendirilmesi ve uygun stratejilerin belirlenmesi önemlidir (Kızmaz, 2005: 150).

3. Yoksulluk ve Suç İlişkisi

İnsan davranışı üzerine yapılan araştırmalar, sadece sosyo-kültürel ve demografik faktörleri değil, ekonomik faktörleri de göz önünde bulundurmaya gerektirdiğini göstermektedir. Bu ilişki, insanların ekonomik koşulları, sosyal statüleri ve yaşadıkları çevre gibi faktörlerin suç oranları üzerindeki etkilerini anlamayı kolaylaştırmaktadır (Kızmaz, 2003: 280).

Yoksulluk ve suç, toplumların karşılaştığı önemli problemlerden biridir ve bu iki olgu arasındaki ilişki karmaşıktır. Yoksulluğun suça doğrudan neden olup olmadığı veya suçun yoksulluğu artırıp artırmadığı konusundaki tartışmalar devam etmektedir. Howsen ve Jarrell (1987: 454-455), yoksulluk ve suç ilişkisini inceledikleri araştırmalarında, ekonomik faktörlerin suç davranışını etkilediğini ancak tamamen açıklamadığını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte yoksulluk ve aile bağları gibi sosyo-ekonomik değişkenlerin mala karşı suçları etkilediğini bulmuşlardır. Howsen ve Jarrell (1987) ekonomik faktörlerin önemini vurgularken, suçluluğun karmaşık bir olgu olduğunu ve ekonomik nedenlerin yanı sıra diğer disiplinlerin (psikoloji, sosyoloji vb.) bakış açılarının da dikkate alınması gerektiğini belirtmişlerdir. Buna ek olarak Kızmaz (2003: 290-292)'ın ekonomik yapı ve suç değişkenlerini incelediği araştırmasının bulgularında, Tsushima (1996), Bailey (1984) ve Williams (1984) gibi araştırmacıların, araştırma sonuçlarının yoksulluk ve suç olgularının birbirlerini doğrudan veya dolaylı olarak etkiledikleri tespitine yer verilmiştir. Blau ve Blau (1982) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın sonuçları ise yoksulluk ve kriminal şiddet arasında anlamlı bir bağ olmasına rağmen, yoksulluk olgusunun tek başına şiddet suçu oranlarını etkilemediğini göstermiştir. Yukarıda verilen örnekler, yoksulluk ve suç olguları arasındaki ilişkinin karmaşıklığını ortaya koymaktadır.

Yoksulluk, kişinin temel ihtiyaçlarını karşılayamaması durumudur ve birçok sosyal sorunu beraberinde getirmektedir. Yoksullukla mücadelede gerçekleştirilen uygulamalar, toplumun genel refahını artırmayı hedeflerken, aynı zamanda suç oranlarını azaltmayı amaçlamaktadır. Ancak, yoksulluğun suça neden olup olmadığı hususunda görüş birliği bulunmamaktadır. Bazı araştırmalar, yoksulluğun suça eğilimi artırdığını öne sürerken, diğerleri ise bu ilişkinin daha karmaşık olduğunu ve tek yönlü bir nedensellikten ziyade karşılıklı etkileşimlerin olduğunu savunmaktadır (Başaran, 2012: 43-45; Dinler ve İçli, 2009: 2471; Ömeroğlu, 2012: 338-339).

Yoksulluk ve suç arasındaki girift ilişki bu bulguların birbirleriyle örtüşmemesine neden olmaktadır. Bununla birlikte, araştırmacıların kullandığı istatistik ölçütlerinin veya araştırma sorularının birbirinden farklılığı, yoksulluk ve suç oranlarının metodolojik hatalar içermesi (Kızmaz, 2003: 297) gibi unsurlar da bu iki olgu arasındaki ilişki hakkında görüş birliğine engel olabilmektedir.

Suçun, yoksullukla ilişkili olabileceği birkaç mekanizma vardır. Örneğin, yoksulluk içinde bulunan birey, içinde bulunduğu zor koşullar nedeniyle suça yönelebilir. Bununla birlikte işsizlik, gelir eşitsizliği ve sosyal dışlanma gibi yoksullukla ilişkili faktörler de suç eğilimini artırabilir (Kızmaz, 2003:282-289). Yoksulluğun suça neden olabilmesinin yanında, suç da yoksulluğu artırabilir. Suç oranlarının yüksek olduğu bir bölgede yaşayan bireyler, ekonomik açıdan olumsuz etkilenir ve yoksulluğa doğru kısır bir döngüye girebilirler.

Yoksulluk ve suç günümüz dünyasında küresel boyutlarda gelişen ve toplumları farklı şekilde etkileyen önemli toplumsal olgulardır. Geçmiş dönemlerdeki izlerinden oldukça farklı özellikler gösteren yoksulluk ve suç ilişkisi, günümüzde alt ve üst sınıfları etkilemektedir. Yoksulluk genelde alt katmandaki bireylere ve dezavantajlı gruplara tesir ederken, suç ise toplumun her tabakasındaki bireyleri doğrudan veya dolaylı olarak etkilemektedir (Açıkgöz, 2015: 251).

Bireyi suç işlemeye iten unsurların başında ekonomik unsurlar gelmektedir (Bektaş ve ark., 2019: 36; Yıldız, 2020: 343). Teorisyenler, yoksulluk ile suç ilişkisi arasındaki bağı Sosyal Organizasyonluk Kuramı ile açıklamıştır. Bu kurama göre suçun ağırlıklı olarak kentlerde meydana geldiğini varsayılmış, kentler suçun türediği mekanlar olarak tasvir edilmiştir. Kentlerdeki muhtelif yapı, çöküntü bölgeleri, sosyal hareketlilik, sanayileşme ve kentleşme gibi faktörlerin, suçluluk üzerinde doğrudan veya dolaylı etkileri olduğu öne sürülmektedir. Özellikle, şehir yaşamını karakterize eden yoksulluk, kültürel çeşitlilik ve fiziksel hareketlilik gibi unsurların sosyal çözülmeye neden olduğunu iddia etmektedir. Bu faktörler, bireylerin toplumsal değerlere olan bağlılığını zayıflatıp, suç işleme eğilimini artırabilmektedir (Kızmaz, 2005: 151-152). Bu durumda, çöküntü bölgeleri ve buna bağlı olarak artan yoksulluk, suç oranlarını artırabilir çünkü ekonomik sıkıntılar suça sürükleyici etmenlerdendir. Aynı şekilde, sosyal hareketlilik ve kültürel heterojenlik, toplumsal değerlerdeki tutarlılığı azaltarak suça eğilimi artırabilir. Sanayileşme ve kentleşme ise fiziksel hareketlilik ve nüfus yoğunluğundaki artışla birlikte suç riskini artırabilir (Gürbüz, 2015: 4-5).

Teorisyenlerin öne sürdüğü bu faktörler, suç olgusunu anlamak ve önlemek için dikkate alınması gereken önemli unsurlardır. Bu faktörlerin etkileşimleri ve toplumsal dinamiklerin incelenmesi, suçla mücadele stratejilerinin daha etkili olmasına yardımcı olabilir. Bu nedenle araştırmacılar suç eyleminin, toplumun düzeninin bozulmasıyla ortaya çıktığını ifade etmektedir (Dinler ve İçli, 2009:2472). Sonuç olarak ekonomik seviyesi düşük olan kişiler arasında suça eğilim daha fazla yaşanmakta ve yoksulluğun egemen olduğu mekanlarda suç işleme oranı daha fazla görülmektedir. Sosyal Organizasyonluk Teorisinin gelişmesinde önemli payı olan Shaw ve McKay (1972)'in, "Çocuk Suçluluğu ve Kent Merkezleri" adlı araştırmasındaki en önemli bulgularından biri, yoğun suç işlenen bölgelerde nüfusun büyük çoğunluğunun göçmenlerden ve siyahilerden oluşmasıdır. Bununla birlikte araştırmacılar, ilerleyen süreçlerde suç bölgelerinde yaşayan bireylerin etnik ve ırksal kökeni tamamen değişmesine rağmen suç işleme oranının stabil kaldığını bulgulamışlardır. Yani çalışmanın yapıldığı süreç boyunca suç bölgelerinde ikamet eden bireylerin etnik veya ırksal kökeni değişmesine rağmen suç bölgelerindeki suç oranlarının değişmediği tespit edilmiştir. (Shaw and McKay, 1972).

Görgülü ve Cankurtaran Öntaş (2013)'in Hükümlülerin Suç Davranışının Nedenlerine ve Suç Davranışı Risk Faktörlerine İlişkin Düşünceleri adlı çalışmasında, 30 yaşındaki bir hükümlü sorulan soruya: "*Bazen maneviyatın, maddiyat ile geldiğini düşünüyorum. İnsanın ailesi oldu mu, bu aileye düzenli bakamaz ise, bir çocuğun beslenme çantasına sıra arkadaşlarının yediklerinden koyamıyorsa, ailesinin durumu yoksa... yarı yolda kalır işte... Başka ne çaresi var ki!*" cümleleriyle yanıt vermiştir. Verilen

örnekten de anlaşıldığı üzere ekonomik durum, bireyi suç işlemeye iten önemli faktörlerden biridir.

Sebep-sonuç ilişkisi açısından bakıldığında, yoksulluk ile suç arasında bir ilişkinin var olduğu ilgili literatürde sıklıkla vurgulanmaktadır (Koşaroğlu, 2022: 43). Ayrıca yoksulluk genellikle suçun en önemli nedeni olarak ifade edilmektedir (Açıkgöz, 2015: 252; Bektaş ve ark., 2019; Yıldız, 2020: 343). Bu araştırmaların sonuçları, yoksulluğun suç olgusuyla yakın bir ilişki içinde olduğunu göstermektedir. Yoksulluk, suça eğilimi artırabilir ve suç oranlarının yükselmesine neden olabilir. Bu nedenle, yoksullukla mücadele edilmesi ve ekonomik güçlendirme önlemlerinin alınması, suç oranlarının azaltılması açısından önemlidir. Ayrıca, sosyal adaletin sağlanması ve toplumsal eşitliğin artırılması da suçla mücadelede etkili olabilir.

Literatürde suçu etkileyen faktörlerle ilgili detaylı çalışmalar bulunmaktadır. Suça sebep olan etmenler arasında, demografik özellikler, ekonomik durum, sosyolojik, psikolojik, biyolojik ve ekolojik etmenler yer almaktadır (Dinler ve İçli, 2009: 2471; Özer ve Çolak, 2015: 484).

Ekonomi ile suçluluk arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar, çeşitli konulara odaklanmaktadır (Dönmezer, 1984). Bunlar arasında ekonomik seviye ile suçluluk arasındaki bağ, ekonomik kriz dönemlerinde suç oranlarındaki değişim, iş yaşamının suçluluk üzerindeki etkisi, suçluların ekonomik seviyesi ile suç arasındaki ilişki gibi temalar bulunmaktadır. Ayrıca, insanları ekonomik faaliyetlere yönlendiren psikososyal etmenler ile suça yönlendiren psikososyal etmenlerin karşılaştırılması da bu araştırmaların önemli bir parçasıdır. Kriminolojik araştırmalar genellikle suçun ekonomik durum ve yoksullukla doğrudan ilişkili olduğunu ve ekonomik durumu kötü olan bireylerin suça bulaşma ihtimalinin daha fazla olduğunu göstermektedir. (Bailey, 1984; Howsen and Jarrell, 1987: 454-455; Tsushima, 1996; Williams, 1984). Ancak bazı araştırmalar, suç ile yoksulluk arasında doğrudan bir bağlantı bulunmadığını ve ekonomik durumun suçluluğu etkilemede küçük bir rol oynadığını öne sürmektedir (Blau and Blau, 1982; Messner, 1982).

Dinler ve İçli (2009), suç araştırmalarında yoksulluk ile suç arasında nedensellik ilişkisinden bahsedilemeyeceğini savunmaktadır. Herhangi bir değişkenin suçun nedeni olarak kabul edilmesi, bu değişkenin mevcut olduğu her durumda suçun otomatik olarak ortaya çıkmasını gerektirdiğini ifade etmişlerdir. Bu noktada, yoksulluk ile suç arasında anlamlı bir ilişki olsa bile, yoksulluğun suçun nedeni olduğunu iddia etmek, yoksullukla karşılaşıldığında suçun doğal olarak gerçekleşeceğini varsaymak anlamına gelmektedir. Ancak yoksulluk ile suç arasında sıkı bir ilişki bulunsa bile, yoksulluğun suçu doğrudan tetikleyen bir neden olduğu söylenemez, yalnızca yoksulluğun suç işleme olasılığını artırdığından bahsedilebilir. Bu noktada, yoksullukla mücadele etmek ve ekonomik açıdan güçlendirme önlemleri almak suçla mücadelede önemli bir rol oynayabilmektedir (Fırat, 2015: 199-201).

Dinler ve İçli (2009) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, cezaevindeki hükümlülerin yoksulluk durumu ve işledikleri suç değerlendirilmiştir. Yoksulluğun işlenen suç türünde etkisi olduğu ve ikisi arasında istatistiki olarak anlamlı bir bağ olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada ayrıca, mala karşı işlenen suçların birçoğunu yoksul kişilerin işlediği ve bu suçu işleme nedeni olarak ekonomik kaygıların dile getirildiği tespit edilmiştir.

4. Sosyal Hizmet Perspektifinden Yoksulluk ve Suç: Nasıl Yaklaşıyor, Neler Yapılabilir?

Sosyal hizmet temelde birey, grup ve toplumların iyilik halini arttırmayı, problem çözme kapasitelerini geliştirmeyi ve bireyin kendi kendine hayatını idame ettirmesini sağlamayı amaçlayan mesleki bir disiplindir (Koçak, 2022: 641).

Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (IFSW) sosyal hizmeti, “Sosyal değişimi ve gelişimi destekleyen; bireyleri ekonomik, politik, sosyal gibi birçok yönden güçlendirmeyi, toplumsal bağlılığı arttırmayı hedefleyen ve bireylerin özgürleşmesine katkı sunan uygulama odaklı meslek ve akademik disiplindir” şeklinde tanımlamıştır (IFSW, 2014). Sosyal hizmet mesleği, sosyal değişimi ve gelişimi desteklemeyi amaçlamaktadır. Bu yönüyle sosyal hizmet, toplumun daha adil, eşit ve sürdürülebilir bir yapıya doğru ilerlemesini sağlamak için çalışmaktadır. Sosyal hizmet ekonomik açıdan bakıldığında, dezavantajlı grupları destekleyerek ekonomik özerkliklerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Sosyal açıdan ise sosyal katılımı teşvik ederek yeni bireylerle iletişim kurmasını ve sosyal hayata daha çabuk uyum sağlamasını kolaylaştırmaktadır. Ayrıca sosyal hizmet, toplum genelinde dayanışma ve iş birliğini artırarak toplumsal sorunlara daha etkili çözümlerin bulunmasını kolaylaştırmaktadır. Sonuç olarak sosyal hizmet, bireylerin özgürleşmesini teşvik eder. Bu da bireylerin potansiyellerini keşfetmelerini, varlıklarını geliştirmelerini ve kendi kararlarını verebilmelerini kolaylaştırmaktadır (Duyan, 2003: 2-5). İnsan hakları perspektifinden bakıldığında, hakla ilgili bir sorunun çözümünde sorumluluğun kimde olduğu önemli bir noktadır. Hükümetler veya vatandaşların kendilerini bu sorunun çözümünde sorumlu görmeleri gerekmektedir. Yani, insan hakları bağlamında, haklarını korumak ve sağlamak için devletlerin ve bireylerin iş birliği yapması ve sorumluluk alması gereklidir (Zengin ve Altındağ, 2016: 5). Bu noktada sosyal hizmet uzmanı birey ve devlet arasında köprü görevi görmektedir. Hakların yasalara ve mevzuata uygun biçimde uygulanması, müracaatçıların haklarını koruyabilme ve savunabilmeleri için gerekli bilgileri aktarması boyutuyla, sosyal hizmet uzmanının bireyin haklarına ilişkin önemli sorumluluklarından biri savunuculuk olmuştur (Ife, 2008: 33).

Eksik sağlık hizmetleri, eğitim kalitesinin düşüklüğü, kişiler arası ayrımcılık ve şiddet gibi sorunlar sadece yerine getirilmemiş ihtiyaçlar olarak değil, kaynak ve hizmetlerin adaletsiz dağıtımına karşı meydan okumayı gerektiren sorunlar olarak da görülmelidir. Hak temelli yaklaşım, sosyal hizmet uzmanlarına bu tür adaletsizliklerle mücadele etme ve daha adaletli bir yöntem oluşturma konusunda daha fazla imkân sağlamaktadır (Reichert, 2003, akt. Zengin ve Altındağ, 2016: 6). Bu bağlamda sosyal hizmet mesleğinin diğer bilimlerden ayrı bir tutum sergilemesi gerekmektedir. Sosyal hizmet mesleğinin amacı sadece ortaya çıkan sorunları, kriz durumunu çözmek değildir. Aynı zamanda bu sorunun veya krizin ortaya çıkma nedenini araştırmak, sorunlara çözüm üretmek ve bireyin bir sorunla veya herhangi bir krizle karşılaşmadan önceki iyilik haline gelmesini sağlamaktır (Zengin ve Altındağ, 2016).

Karataş (2002), insan haklarının tamamlanmasında sosyal hizmetin en önemli ve en son halka olma görevini üstlenmekte olduğunu ifade etmektedir.

Bireyin hak ve özgürlüklerini tanıması ve temel düzeyde gerçekleştirmesi sağlansa bile; yoksulların, engellilerin, işsizlerin bu haklardan faydalanması, ancak sosyal hizmet müdahale ve programlarıyla olanaklıdır. Bu açıdan bakıldığında sosyal hizmet, kuramsal temelleri, değerleri ve uygulamaları boyutuyla insan hakları kavramı ile yakından ilişkilidir. Özellikle sosyal hizmetin insan onuruna saygı, adalet, eşitlik, farklılıkları kabul etme gibi temel değerleri, insan haklarıyla doğrudan bağlantılıdır. Sosyal hizmet, insanların yaşamlarını iyileştirmek ve sosyal adaleti sağlamak için mücadele ederken, insan hakları perspektifini esas alır ve bu doğrultuda hareket eder. Şahin (2022) de bu yaklaşımın, bireylerin haklarına saygı duyulması, fırsat eşitliği ve adaletin sağlanması için önemli bir çerçeve sunduğunu ve bu sayede, sosyal hizmet kuramları ve uygulamalarının insan hakları kavramıyla sıkı bir şekilde entegre olduğunu belirtmektedir. İnsan haklarını bir söylem olmaktan çıkaran sosyal hizmet mesleği; mikro, mezo ve makro düzeydeki uygulamalarıyla yaşamın her alanında hem yoksul ihtiyaçlarını hak olarak yeniden tanımlar hem de onlara yaşadıkları ortama ilişkin farkındalık kazandırmayı amaçlar (Tuncay ve Akbaş, 2008: 47).

Yoksulluk, suç ve sosyal hizmet kavramları toplumların karmaşık yapısı içerisinde birbiriyle sıkı şekilde ilişkilidir. Yoksulluğun suça eğilimi artıran önemli bir faktör olmasına araştırmanın önceki bölümlerinde değinilmiştir. Sorun bu çerçevede ele alındığında; sosyal hizmet, kapitalist düzende, bireyin hayatını devam ettirebilmesi için gerekli olan barınma, beslenme, korunma gibi temel gereksinimleri karşılayamayan ve temel hak ve özgürlüklerinden mahrum kalan birey, grup ve topluluklara sosyo-ekonomik ve psikolojik desteğin ulaştırılmasını hedeflemektedir (Wilensky ve Lebeaux, 1958, akt. Özmete ve Özdemir, 2015: 114).

Sosyal hizmet, yoksulluk ve suç olgularıyla mücadelede önemli bir rol oynar. Sosyal hizmet uzmanlarının başlıca görevleri arasında, yoksulluk ve suçun nedenlerini anlamak ve bireyleri bu durumlara iten faktörleri araştırmak bulunmaktadır. Ayrıca, sosyal hizmet, yoksulluk ve suçla mücadelede önleyici bir rol de üstlenmektedir. Dezavantajlı gruplara yönelik programlar ve politikalar geliştirilerek, suça eğilimi azaltmaya ve toplumsal adaleti sağlamaya çalışmaktadır. Hak temelli bir yaklaşımı benimseyen sosyal hizmet mesleği, insan haklarını ve sosyal adalet ilkelerini esas alır. Bu yönüyle risk altındaki bireylerin, ailelerin ve grupların problemlerine çözüm üretmek ve gereksinimlerini gidermek başlıca sorumlulukları arasındadır (Batman, 2023: 449-450; Çalış, 2022: 108).

Yoksulluk ve suç ilişkisi arasında pozitif bir bağ vardır (Bektaş ve ark., 2019: 38-39; Kızmaz, 2003: 290; Mehlum vd., 2006: 381; Özer ve Çolak, 2015: 485; Yıldız, 2020:116). Bu iki sorunun çözümünde sosyal hizmet uzmanlarına önemli görevler düşmektedir. Ailelere yönelik ayni ve nakdi yardımlar, gecekondu mahallelerinde gerçekleştirilen kentsel dönüşüm çalışmaları, yoksulluk ve suç olgularının önlenmesinde önemli birer adımdır. Maddi yardımlar, ailelerin temel ihtiyaçlarını karşılamalarına ve ekonomik açıdan güçlenmelerine destek olur. Bu da suça yönelimde azalma sağlayabilir, çünkü ekonomik sıkıntılar azaldıkça suça bulaşma riskinin azalabileceği düşünülmektedir. Aynı şekilde, gecekondu mahallelerinde yapılan kentsel dönüşüm çalışmaları, fiziki çevrenin iyileştirilmesiyle birlikte sosyal ve ekonomik açıdan da olumlu değişiklikler getirebilir. Daha iyi konut koşulları, altyapı ve sosyal hizmetlere erişim imkânı arttıkça, yoksullukla mücadelede ve suç

olgularının önlenmesinde mesafe alınabilir. Bu tür çalışmalar, toplumun genel refahını artırırken aynı zamanda suçla mücadelede de etkili bir strateji olabilir (Gündoğan, 2008, akt. Bektaş ve ark., 2019: 37). Bunlara ek olarak cezaevinden çıkan hükümlülerin topluma entegrasyonunu kolaylaştıran terapiler düzenlenerek yeniden suç eylemini gerçekleştirmesinin önüne geçmeye çalışmak, bireylerin küçük ölçekli iş kurma projelerine destek sağlanarak ekonomik bağımsızlığa teşvik etmek, işsiz veya düşük gelirli bireyler için mesleki eğitim ve iş bulma hizmetleri tasarlamak, risk altındaki bireyler tespit edilerek erken müdahale programları geliştirmek, sosyo-kültürel ve sportif faaliyetler düzenlemek, gençlik merkezleri aracılığıyla gençlerin kendilerini sosyalleştirebileceği ve geliştirebileceği alanlar oluşturmak, eğitimde başarıyı artırma ve okulu bırakmayı önlemek için destek programları geliştirmek yoksulluktan ortaya çıkan suçu ya da suçtan doğan yoksulluğu azaltacak çalışmalar olarak düşünülebilir.

Türkiye’de kadınlarla yapılan bir çalışmada; kadın kültür merkezlerinin, kadınlara özel olarak iş fırsatları sunarak, çeşitli aktivitelere ve kurslara katılımlarını teşvik ettiği ortaya konmuştur. Bu merkezler, kadınların güçlenmesi ve iş hayatına aktif olarak katılmalarını sağlamak amacıyla faaliyet göstermektedir. Bu faaliyetler, kadınların ekonomik özgürlüklerini artırarak yoksullukla mücadelede etkili bir rol oynamaktadır. Buradaki temel amaç, kadınların güçlendirilmesi ve iş hayatına aktif katılımlarıdır ve bu amaç, yoksullukla mücadele konusunda oldukça etkili olmaktadır. Kadınların ekonomik olarak sıkıntı yaşamamaları ve kendilerine bir uğraş bulmaları suça bulaşma riskini en aza indirmektedir. Ayrıca doğum yardımları, engellilere yapılan yardımlar, bireyi ekonomik problemlerinden bir nebze de olsa kurtararak, temel gereksinimlerini karşılamak amacıyla hırsızlık, gasp gibi suç eylemlerine bulaşmalarını engelleyecektir. Bu yardımlara ek olarak bireylere mesleki kurslar vasıtasıyla bir zanaat, hobi vb. alışkanlıklar edindirilip, kalıcı çözümlere odaklanması gerekmektedir. Yoksul ailelerin çocuklarının sosyal, kültürel, sportif faaliyetlere katılımları sağlanmalı ve akademik başarıları desteklenerek bu gibi çalışmalarla suça sürüklenmeleri engellenmeye çalışılmalıdır (Bektaş ve ark., 2019: 37-39).

Gelir dağılımının adil bir hale getirilmesi, eğitim ve sağlık alanında yoksul bireylere gereken desteklerin sağlanması da önemlidir. Yoksul kesimlerde yaşayan insanların eğitim ve sağlık hizmetlerinden yeterince faydalanmaları sağlanarak, sosyal adalet ve fırsat eşitliği gerçekleştirilebilir. Ayrıca, köyden kente göçü durdurmak ve kırsal kesimlerde kalkınmayı artırmak için istihdamı artıracak çalışmalar yapılmalıdır. Tarım, turizm gibi potansiyel sektörlerin desteklenmesi ve kırsal altyapının güçlendirilmesiyle birlikte, köylerde yaşayan insanların daha iyi yaşam koşullarına kavuşmaları ve göç etmek zorunda kalmamaları sağlanabilir. Bu tür önlemler, yoksulluğun azaltılması ve suç oranlarının düşürülmesinde etkili olabilir. Cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kaldırılması ve kadın yoksulluğunun azaltılması amacıyla çeşitli çalışmalar yapılmalıdır. Bu kapsamda, kadınlara yönelik kurslar ve benzeri faaliyetler düzenlenerek ev ekonomisine katkı sağlamaları teşvik edilmelidir. Ayrıca, eğitim olanaklarından daha fazla faydalanmaları için destek ve denetim mekanizmaları oluşturulmalıdır. Özellikle yoksul ailelerin kız çocuklarını okutmama eğilimleri göz önünde bulundurularak, eğitim devamlılığı ve katılımı yakından takip edilmelidir.

Yoksul bireylerin bilinçlenmesi ve üretken bir toplum olma bilincinin geliştirilmesi amacıyla görsel medya araçlarından faydalanılabilir. Diziler, filmler ve reklamlar aracılığıyla zenginlik ve tüketim yerine çalışma ve üretim odaklı mesajlar verilerek motivasyonları artırılabilir. Bu şekilde, tüketici değil üretici bir toplum olma bilinci aşılanabilir. Yoksul mahallelerde ve kırsal kesimde kentsel dönüşüm çalışmalarına hız verilmeli ve yaşam kalitesini artırmaya yönelik benzer uygulamalar hayata geçirilmelidir. Ayrıca, yoksul bireylere psikolojik problemlerle başa çıkma konusunda destek sağlanmalıdır. Tükenmişlik, depresyon gibi sorunlarla mücadele etmeleri için rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sunulmalıdır. Bu şekilde, yoksul bireylerin sosyal ve psikolojik açıdan daha sağlıklı bir yaşam sürmeleri desteklenmelidir (Bektaş ve ark., 2019: 39).

Sonuç

Bu çalışmada yoksulluk ve suç arasındaki ilişki sosyal hizmet bağlamında ele alınmıştır. Bu kapsamda yoksulluk ve suç olguları ayrı ayrı incelenmiş, türleri ve nedenleri bakımından tartışılmış ve çeşitli araştırma bulguları çerçevesinde analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda, yoksulluk ve suç olguları arasındaki güçlü ilişki ve bu güçlü ilişkiye rağmen aralarındaki nedenselliğin tartışılmalı olma durumu çeşitli araştırmalar çerçevesinde ortaya konulmuştur. Çalışma, yoksulluk ve suç arasındaki ilişkiyi anlamanın, toplumsal refahın artırılması ve suç oranlarının azaltılması açısından büyük önem arz ettiği düşüncesiyle kurgulandığı için araştırma önerileri de bu çerçevede sunulmuştur.

Bireysel ve toplumsal sorunların çözümü, öncelikle sorunun ve geri planındaki faktörlerin doğru bir şekilde anlaşılabilmesiyle mümkündür. Sosyal hizmet disiplini, bireysel ve toplumsal sorunların çözümünü ve refah seviyesinin artırılmasını disiplinin temel amaçlarından biri olarak görmektedir. Bu amaç doğrultusunda mikro boyutta bireylerle, mezo boyutta gruplarla, makro boyutta ise toplumla çalışmaktadır (Tuncay ve Tekin, 2021). Çalışma kapsamındaki önerilere, bahsedilen bu üç boyut çerçevesinde yer verilmiştir.

Mikro düzeyde gerçekleştirilebilecek çalışmalarla, yoksulluk ve suç konusunda özellikle risk faktörlerini taşıyan bireylere yönelik psikososyal değerlendirmeler yapılmalıdır. Bu değerlendirmeler sonucu ortaya konulan sosyal inceleme raporları çerçevesinde mevcut risklerin azaltılması veya ortadan kaldırılması sağlanmalıdır. Bununla birlikte, yoksulluğun suça bulaşmadaki etkisi, her bireyin asgari yaşam şartlarını sağlamaya yönelik çabanın önemine işaret etmektedir. Toplumsal kaynakların bireylere sunumunda aracı rolü üstlenen sosyal hizmet mesleği, uygulamalarını sadece talep odaklı yürütmemeli ve temel yaşamsal gereksinimlerini dahi karşılayamayan bireylerin ihtiyaç duyduğu hizmetleri, ilgili bireyler suça bulaşmadan veya herhangi başka bir olumsuzlukla karşılaşmadan kendilerine sunmalıdır.

Sosyal hizmet mesleği mezo düzeyde uygulamalar gerçekleştirirken grup çalışmaları yapmaktadır. Ortak sorunları ve özellikleri çerçevesinde belli bir amaç doğrultusunda bir araya gelen grup üyeleri için bu yöntem olumlu sonuçlar sağlayabilmektedir. Çalışma konusu bağlamında bakıldığında hem yoksulluk hem de suç konusunda bir yaşam öyküsüne sahip bireyler, grup çalışmaları yoluyla katarsis

sürecini yaşayabilir. Bununla birlikte, grup çalışmaları bireylerde psikososyal açıdan olumlu değişimler yaşanmasını sağlayabilir.

Bu ve literatürdeki diğer çalışmaların da gösterdiği üzere, yoksulluk ve suç dünya ülkelerinin ortak sorunudur. Bu sorunların çözümü, sosyal hizmetin makro boyuttaki uygulamaları çerçevesinde ele alındığında, sosyal çalışmacılar ile politika yapımcılar arasındaki uyumun önemi ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede, sosyal hizmet disiplini bireylerin temel ihtiyaçlarının kamu otoritesi tarafından karşılanmasını ve destek mekanizmasının hak temelli bir anlayışla yürütülmesini önermektedir. Mikro boyutta bahsedilen temel ihtiyaçların karşılanmasına ek olarak, bireylere ekonomik özgürlüklerini sağlamaya yönelik niteliklerin çeşitli eğitim ve istihdam politikaları ile kazandırılması, bireylerin yoksulluk sürecine son verebilir. Buna ek olarak, risk grubu içerisindeki ailelere yönelik kapsamlı politika ve hizmetlerin geliştirilmesi, özellikle sonraki kuşaklar için yoksulluk ve suç deneyimlerinin tekrarını önleyebilir.

Sonuç olarak, yoksulluk ve suç olguları neden ve sonuçları itibarıyla tam anlamıyla anlaşılması ve sonuçlarının ortadan kaldırılabilmesi güç olgulardır. Bu güçlük, yaşanan sorunların çözümü noktasında farklı disiplin ve meslek dallarının politika yapımcılar ile birlikte çalışması ve kapsayıcı/sistemik müdahaleler geliştirmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu bütüncül bakış açısının sürece katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Açıkgöz, R. (2015). Yoksulluk ve suç: Doğrusal olmayan bir ilişki. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 251-265.
<https://doi.org/10.18069/fusbed.03597>.
- Aksan, G. (2012). Yoksulluk ve yoksulluk kültürünün toplumsal görünümüleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27, 9-19.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/susbed/issue/61804/924468>.
- Aydın, D. (2007). *Küreselleşme ve yoksulluk sosyolojik analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Ayhan, İ. ve Çubukçu, K. M. (2007). Suç ve kent ilişkisine ampirik bakış: Literatür taraması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(5), 30-55. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sbe/issue/23203/247834>.
- Bailey, W. C. (1984). Poverty, inequality, and city homicide rates. *Criminology*, 22, 531-550. doi:10.1111/j.1745-9125.1984.tb00314.x
- Başaran, K. (2012). *Yoksulluk-suç ilişkisi*. Doktora Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Batman, H. (2023). Sürdürülebilir kalkınma, suç ve sosyal hizmet. *International Journal of Humanites And Education*, 9(20), 438-460.
<https://doi.org/10.59304/ijhe.1335117>.
- Bektaş, İ., Çetli, E., Koç, F. ve Özkoçak, V. (2019). Yoksulluk olgusu ile suç ve suçla sürüklenme arasındaki ilişki. *Eurasian Academy of Sciens Eurasian Art & Humanities Journal*, 11, 31-41. <https://doi.org/10.17740/eas.art.2019-V11-03>

- Blau, J. R. & Blau, P. M. (1982). The cost of inequality: Metropolitan structure and violent crime. *American Sociological Review*, 47, 114-129. doi: 10.2307/2095046
- Buonanno, P., Drago, F. & Galbiati, R. (2014). Response of crime to unemployment: An international comparison. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 30(1), 29-40.
- Burkay, S. (2008). Teorik çerçevede suç. *Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar Dergisi*, 2(4), 1-15.
- Çalış, N. (2022). İnsan hakları ve hukuk bağlamında adalet sisteminin sosyal boyutu: Adli sosyal hizmet. *The Journal of Social Science*, 6(11), 107-124. <https://doi.org/10.30520/tjsosci.1051514>.
- Davis, E.P. & Sanches-Martinez M. A. (2014). Review of the economic theories of poverty. *National Institute of Economic and Social Research* (Discussion Paper No. 435), 1-65.
- Dinler, V. ve İçli, T. (2009). Suç ve yoksulluk etkiselliği (Isparta cezaevi örneği). Uluslararası Davraz Kongresi: Küresel Diyalog, Süleyman Demirel Üniversitesi, 24–27 Eylül, Isparta, 2469- 2486.
- Dönmezer, S. (1984). *Kriminoloji*, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Duyan, V. (2003). Sosyal hizmetin işlev ve rolleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 14(2), 1-22.
- Fırat, M. (2015). Yoksulluk ve suç ilişkisinin sosyolojik analizi: bir referans çerçevesi (Elâzığ örneği). *Birey ve Toplum*, 5(9). 193-224.
- Görgülü, T. ve Cankurtaran Öntaş, Ö. (2013). Hükümlülerin suç davranışının nedenlerine ve suç davranışı risk faktörlerine ilişkin düşünceleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(2), 59-82.
- Güllü, İ. (2014). Suç olgusuna teorik ve eleştirel bir yaklaşım. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(1), 104-107. <https://doi.org/10.18493/kmusekad.11567>.
- Gündoğan, N. (2008). *Türkiye’de yoksulluk ve yoksullukla mücadele*. Ankara: Ankara Sanayi Odası Yayını.
- Gürbüz, D. (2015). Türkiye’de kentleşme sürecinde çöküntü bölgesi ve suç ilişkisi: Hacıbayram mahallesi örneği. *Akademik Bakış Dergisi*, 47, 1-15. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/abuhsbd/issue/32940/365938>.
- Güzel, B. ve Buz, S. (2019). “Yeşil” yoksulluk, çevresel adalet ve sosyal hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(3), 1052-1069. <https://doi.org/10.33417/tsh.622601>.
- Howsen, R. M. & Jarrell, S. B. (1987). Some determinants of property crime: Economic factors influence criminal behavior but cannot completely explain the syndrome. *American Journal of Economics and Sociology*, 46(4), 445-457. <https://doi.org/10.1111/j.1536-7150.1987.tb01992.x> <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41409577> (Erişim Tarihi: 19.03.2024)
- Ife, J. (2008). *Human rights and social work: Towards rights-based practice*. Cambridge University Press.

- IFSW. (2014). Global definition of the social work. <http://ifsw.org/get-involved/global-definition-of-social-work/> Erişim tarihi: 30.04.2024
- Karataş, K. (2002). *İnsan hakları ve sosyal hizmet*. K. Karataş (Ed.). *Değişen Türkiye’de insan hakları açısından sosyal hizmetler*, Ankara, SHU Derneği Yayınları. 150-156.
- Kızmaz, Z. (2003). Ekonomik yapı ve suç: Bazı araştırma bulguları üzerine genel bir değerlendirme. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 279-304. <https://search.trdizin.gov.tr/en/yayin/detay/2948/ekonomik-yapi-ve-suc-bazi-arastirma-bulgulari-uzerine-genel-bir-degerlendirme>
- Kızmaz, Z. (2005). Sosyolojik suç kuramlarının suç olgusunu açıklama potansiyelleri üzerine bir değerlendirme. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(2), 149-174. <https://search.trdizin.gov.tr/en/yayin/detay/89296>
- Koçak, S. (2022). Hortikültürel terapinin adli sosyal hizmet/suç alanında kullanımı. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(2), 635-652. <https://doi.org/10.33417/tsh.1018315>.
- Koşaroğlu, Ş. M. (2022). İşsizlik, gelir, nüfus ve suç düzeyi arasındaki ilişkinin Türkiye için analizi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 82, 35-52. <https://doi.org/10.26650/jspc.2022.82.1051941>.
- Mehlum, H., Miguel, E. & Torvik, R. (2006). Poverty and crime in 19th century Germany. *Journal of Urban Economics*, 59, 370-388. <https://doi.org/10.1016/j.jue.2005.09.007>
- Messner, S. F. (1982). Poverty, inequality, and the urban homicide rate. *Criminology*, 20, 103-114. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.1982.tb00450.x>
- Ofluğlu, G. ve Balcı, A. İ. (2016). Küreselleşme, bilgi ve çalışan yoksullar. *Emek ve Toplum Dergisi*, 5(11), 56-75. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hakisderg/issue/24441/259078>.
- Ömeroğlu, Ö. (2012). Suç korkusu, cezanın caydırıcılığı ve küçük suçlar. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16(4), 329-370. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ahbvuhfd/issue/48111/608441>.
- Özbay, F. (2022). Türkiye’de yoksulluk ile mücadelede sosyal bütçe anlayışı. *Econharran*, 6(9), 1-11. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/econharran/issue/67951/1043032>.
- Özer, Y. E. ve Çolak, M. (2015). Yoksulluk, dezavantajlı grup ve suç ilişkisine yönelik bir alan araştırması: İzmir kadın sığınma evleri örneği, *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 29(3), 479-491. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/atauniiibd/issue/2718/36042>.
- Özmete, E. ve Özdemir, P. (2015). Türkiye’de sürdürülebilir kalkınma göstergelerinin analizi: sosyal hizmetler. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 26(1), 111-130. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsh/issue/48535/616098>
- Özsoy, D. (2019). Türkiye’de yoksullukla ilgili sosyal politikalar: bir değerlendirme çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

- Özturnacı, B. ve Demirdöğen, A. (2015). Farklı eşdeğerlik ölçeklerine göre temel yoksulluk göstergelerinin değişimi: Türkiye örneği. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 21(1), 7-15.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/tarekoder/issue/25826/272305>.
- Öztürk, M. ve Işıl Çetin, B. (2009). Dünyada ve Türkiye’de Yoksulluk ve Kadınlar. *Journal of Yaşar University*, 3(11), 2661-2698.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/jyasar/issue/19128/202981>
- Reichert, E. (2003). *Social work and human rights: A foundation for policy and practice*. New York: Columbia University Press.
- Rowntree, B. (1901). *Poverty: A study of town life*. London: Macmillan.
- Shaw, C. R. & McKay, H. D. (1972). *Juvenile delinquency and urban areas*, Third Edition, Chicago: University of Chicago Press.
- Smith, A. (1776). *An enquiry into the nature and causes of the wealth of nations*. London: Methuen & Co., Ltd.
- Şahin, F. (2002). *İnsan hakları ve sosyal hizmet ilişkisi*. K. Karataş (Ed.). *Değişen Türkiye’de İnsan Hakları Açısından Sosyal Hizmetler*, SHU Derneği Yayınları, Ankara. 141-148.
- Taşagal, D. (2022). *Sosyal ve ekonomik destek hizmetinden faydalanan çocuğu olan kadınlar: yoksulluk algıları, deneyimleri ve baş etme yöntemleri*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Toper, F. (2022). Yoksulluk. M. Başçılar (Ed.), *Sosyal sorunlar ve sosyal hizmet içinde* (43-65). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tuncay, T. ve Akbaş, E. (2008). İnsan hakları düşüncesi ve sosyal hizmet uygulamaları. *Sosyal Hizmet*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını.
- Tuncay, T. ve Tekin, H. H. (2021). *Sosyal hizmet mesleğinin ABC’si*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Tushima, M. (1996). Economic structure and crime: The case of Japan. *Journal of Socio-Economics*, 25(4), 497-515. [https://doi.org/10.1016/S1053-5357\(96\)90041-4](https://doi.org/10.1016/S1053-5357(96)90041-4)
- Türk Dil Kurumu. (t.y.). Türk Dil Kurumu Sözlükleri. Erişim Adresi: <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 13.03.2024
- Wilensky, H. L. & Lebeaux, C. N. (1958). *Industrial Society and Social Welfare*, The impact of industrialization on the supply and organization of social welfare services in the United States. New York: Russell Sage Foundation.
- Williams, K. R. (1984). Economic sources of homicide: Reestimating the effects of poverty and inequality. *American Sociological Review*, 49, 283-289.
- Yaşar, S. ve Taşar, M. O. (2019). Kavramsal olarak yoksulluk ve Türkiye’de yoksullukla mücadele politikalarının etkileri. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 19(38), 118-144. <https://doi.org/10.30976/susead.462905>.
- Yıldız, F. (2020). Türkiye’de gelir eşitsizliği suç ilişkisi panel veri analiz yaklaşımı. *İnsan ve Toplum*, 10(4), 111-143.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/insanvetoplum/issue/71116/1135746>.

Zengin, O. ve Altındağ, Ö. (2016). Bir insan hakları mesleği olarak sosyal hizmet.
Toplum ve Sosyal Hizmet, 27(1), 179-190.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsh/issue/38633/448515>.